

Документ 1345-2020-р, чинний, поточна редакція — **Прийняття від 21.10.2020**

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 21 жовтня 2020 р. № 1345-р
Київ

Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку промислового картоплярства на період до 2025 року

1. Схвалити Концепцію Державної цільової програми розвитку промислового картоплярства на період до 2025 року, що додається.

Визначити Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства державним замовником Програми.

2. Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та Національною академією аграрних наук розробити і подати у тримісячний строк Кабінетові Міністрів України проект Державної цільової програми розвитку промислового картоплярства на період до 2025 року.

Прем'єр-міністр України
Д.ШМИГАЛЬ
Інд. 75

СХВАЛЕНО

розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 21 жовтня 2020 р. № 1345-р

КОНЦЕПЦІЯ
Державної цільової програми розвитку промислового картоплярства на період до 2025 року

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Глобалізація економіки гостро порушує питання розвитку окремих галузей сільського господарства, які спроможні забезпечити світову продовольчу безпеку.

Україна входить у четвірку провідних країн світу за валовим виробництвом картоплі. На сьогодні річна потреба в продовольчій картоплі та картоплі для переробки становить 5 млн. тонн.

Перехід галузі картоплярства до ринкових умов і фактична відсутність експорту через певні економічні важелі впливу (девальвація гривні, високі ставки банківських кредитів тощо), а також починаючи з 2014 року втрата традиційних ринків збуту (Російська Федерація, тимчасово окуповані території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, Донецької та Луганської областей) призвели до зменшення промислового виробництва картоплі сільськогосподарськими підприємствами.

За даними Держстату:

- 1) площі та виробництво картоплі у сільськогосподарських підприємствах починаючи з 2015 року почали скорочуватись. Якщо у 2015 році у сільськогосподарських підприємствах площі її вирощування становили 23 тис. гектарів, то у 2019 році - 15,8 тис. гектарів, а виробництво - 0,456 млн. тонн у 2015 році знизилось до 0,373 млн. тонн у 2019 році. Натомість у господарствах населення площі вирощування картоплі збільшувались - у 2015 році вони становили 1268 тис. гектарів, у 2016-2018 роках в середньому майже 1300 тис. гектарів і тільки у 2019 році зменшилися на 7,2 тис. гектарів і становили 1292,8 тис. гектарів. Валове виробництво картоплі у господарствах населення у 2015 році становило 20,38 млн. тонн, у 2016-2018 роках в середньому по 21,7 млн. тонн та близько 19,9 млн. тонн у 2019 році. Цей спад виробництва був обумовлений несприятливими погодно-кліматичними умовами;
- 2) за останні п'ять років сільськогосподарськими підприємствами в середньому картоплі виробляється до 0,428 млн. тонн, або 2 відсотки загального виробництва, і до 21 млн. тонн, або 98 відсотків загальної кількості її виробництва, у господарствах населення.

За даними Української асоціації виробників картоплі, до 0,13 млн. тонн, або до 30 відсотків вирощеної промисловим способом картоплі, у сільськогосподарських підприємствах через відсутність картоплесховищ і переробних потужностей втрачається під час зберігання.

Із наявних за останні п'ять років у придатному до експлуатації стані картоплесховищ залишилося 350 тис. тонн потужностей із зберігання або

близько 120 одиниць із середнім розміром сховища 3 тис. тонн. Близько 300 тис. тонн потужностей із зберігання потребують модернізації.

За внутрішньої потреби в 1,5 млн. тонн зберігання картоплі дефіцит потужностей картоплесховищ становить 1,15 млн. тонн.

Крім сконцентрованості основних площ вирощування картоплі у господарствах населення, галузь картоплярства має також ряд проблем, які гальмують її подальший розвиток.

Так, за даними Української асоціації виробників картоплі, у 2019 році українські виробники, які працюють на внутрішній ринок, виробили (мультиплікували з вищих репродукцій) близько 40 тис. тонн сертифікованого насінневого матеріалу картоплі, з яких лише 10-12 тис. тонн було реалізовано безпосередньо промисловим виробникам. Решта були спрямовані на подальшу мультиплікацію та використані компаніями - імпортерами сертифікованого посадкового матеріалу для власних виробничих потреб.

У середньому виробники висаджують 3,2 тонни насінневої картоплі на 1 гектар. Тобто офіційно сертифікованої насінневої картоплі вистачає лише на 12,5 тис. гектарів, або 14 відсотків загальних промислових площ промислового картоплярства. Фактично ними було засаджено в масштабах країни лише 4 тис. гектарів.

Якщо зважити на загальні площі під картоплею в Україні, зокрема в домогосподарствах населення, то проблема набуде ще більшого значення.

У разі надання часткової компенсації виробникам за придбану офіційно сертифіковану насіннєву картоплю держава:

- 1) точно знатиме скільки і де закладено її якісних насаджень;
- 2) зможе прогнозувати потенційний валовий збір вирощеної продукції;
- 3) контролюватиме сплату державі податків як насінницьким господарством, так і виробниками, що допоможе детінізувати вітчизняне промислове картоплярство.

Одночасно суттєво підвищиться агротехнічний рівень та фітосанітарна ситуація в сільськогосподарських підприємствах, які промислово вирощують картоплю.

Зрошення і промислове виробництво картоплі на зрошуваних землях ведеться лише на 6 тис. гектарів. Проте для задоволення продовольчої

безпеки України мінімальна потреба становить 46 тис. гектарів промислового картоплярства на зрошенні, і галузь потребує надання дотацій на обладнання для зрошення.

Для підприємства, що вирощує картоплю і працює на площі 100 гектарів, для внутрішніх потреб необхідна мінімум одна сортувальна лінія потужністю 200 тонн на добу.

На даний час основними напрямками переробки є виробництво картопляного пюре, крохмалю, чіпсів та картоплі для виготовлення фрі.

Для підприємства потреба внутрішнього ринку в крохмалі вітчизняного виробництва становить 160 тис. тонн і вона задоволена на 80 відсотків. У середньому на рік підприємства харчової промисловості переробляють 130 тис. тонн картоплі для виготовлення крохмалю, а їх потреба становить 580 тис. тонн, тобто Україна має дефіцит на рівні 450 тис. тонн.

Ємкість ринку картоплі:

- 1) для переробки картоплі для виготовлення чіпсів становить 160 тис. тонн. Промислові підприємства вирощують для чіпсових заводів 120 тис. тонн сировини картоплі і дефіцит становить 40 тис. тонн;
- 2) для переробки картоплі для виготовлення фрі становить 50 тис. тонн сировини на рік та до 2025 року відповідно до прогнозів досягне 100 тис. тонн і на даний час Україна її імпортує;
- 3) для картопляного пюре/пластівців становить близько 6 тис. тонн і Україна його не виготовляє та повністю імпортує.

Отже, ситуація, що склалася в аграрному секторі, зокрема в галузі картоплярства, зумовлює ряд викликів, основними з яких є необхідність поліпшення умов ведення бізнесу, проведення якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринку, продовольчу безпеку держави і наближення до європейської політики у сфері сільського господарства.

Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

Неможливо збільшити обсяги виробництва власної картоплі у сільськогосподарських підприємствах та задовольнити повною мірою якісною сировиною переробні потужності за таких причин, як:

- 1) втрата і занепад вітчизняної системи насінництва та погіршення якості насінневої картоплі;
- 2) відсутність прямої фінансової допомоги галузі картоплярства;
- 3) висока енерговитратність та залежність сільськогосподарського виробництва від імпортних паливно-енергетичних ресурсів;
- 4) низький рівень самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції, недостатній рівень розвитку кооперативних та інших об'єднань сільськогосподарських товаровиробників;
- 5) незадовільне інвестування у будівництво картоплесховищ та інших об'єктів інфраструктури;
- 6) незадовільний стан зберігання (лише до 30 відсотків картоплесховищ відповідають сучасним вимогам);
- 7) через відсутність вітчизняних сільськогосподарських машин для вирощування картоплі та її переробки, високі ціни на іноземні аналоги сільськогосподарські товаровиробники мало використовують у виробництві картоплі сучасні обприскувачі, культиватори, машини для поливу, догляду та збирання врожаю;
- 8) відсутність вітчизняного обладнання з енергозберігаючими технологіями, зокрема ліній з миття, сортування, пакування тощо, у переробній галузі.
- 9) високі ціни на електричну енергію, а також високі відсоткові ставки за банківськими кредитами, що стримує нарощення обсягу виробництва картоплі на зрошувальних землях та розширення поливних площ під промисловим картоплярством;
- 10) втрата значної частини ринків збуту картоплі внаслідок тимчасової окупації Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини території Донецької та Луганської областей;
- 11) відсутність системного підходу до просування на зовнішньому ринку вітчизняної аграрної продукції;
- 12) відсутність дієвих заходів із залучення господарств населення у ринковий механізм функціонування аграрного сектору.

Комплексне розв'язання проблеми можливе шляхом розроблення, прийняття і виконання Державної цільової програми розвитку промислового картоплярства на період до 2025 року (далі - Програма).

Мета Програми

Метою Програми є:

- 1) повне забезпечення внутрішнього ринку України насінневою картоплею, у тому числі насіння сортів української та іноземної селекції, а також продовольчою столовою картоплею та сировиною картоплі на переробку;
- 2) подальший розвиток ринкової інфраструктури, зокрема будівництво та модернізація картоплесховищ, будівництво нових переробних потужностей, в тому числі заводів з переробки картоплі для виготовлення фрі, виробництва картопляного пюре та виробництва крохмалепродуктів і картоплепродуктів, поновлення діяльності заводів з виробництва картопляного крохмалю, а також формування для задоволення їх потреб у сировині пулу промислових виробників картоплі;
- 3) збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю, посилення присутності України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів

Можливі два варіанти розв'язання проблеми.

Перший варіант передбачає оновлення матеріально-технічної бази картоплярства та її переробної галузі за власні кошти.

Застосування першого варіанта не дасть можливості комплексно розв'язати проблеми картоплярства та галузі переробки картоплі.

Другий варіант передбачає створення правових, фінансових і організаційних умов для забезпечення збільшення обсягів виробництва картоплі та її переробки шляхом залучення інвестицій і надання державної фінансової підтримки.

Застосування другого варіанта як оптимального дасть змогу стимулювати виробництво в Україні достатньої кількості високоякісної картоплі та її переробки, створити умови для забезпечення населення такою продукцією у достатній кількості за доступними цінами та сформувати потужний експортний потенціал.

Шляхи і способи розв'язання проблеми, строк виконання Програми

Розв'язання проблеми передбачається здійснити шляхом:

- 1) задоволення в повному обсязі потреби держави в картоплі високої якості та продуктах їх переробки;
- 2) підвищення конкурентоспроможності картоплярства та ефективності переробки картоплі;
- 3) забезпечення розвитку сучасних технологій вирощування картоплі шляхом адаптації до конкретних ґрунтово-кліматичних умов господарства, сорту і вимог замовника щодо готової продукції.

Особливістю сучасних технологій в картоплярстві повинно бути використання нових сортів, матеріалів, способів і прийомів вирощування, впровадження зрошення, мікродозування та забезпечення розвитку водних меліорацій з раціональним використанням наявних водних ресурсів для досягнення високої стабільності виробництва;

- 1) зміцнення та оновлення матеріально-технічної бази селекційних центрів, базових установ з виробництва добазового та базового насіння картоплі;
- 2) зміцнення та оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, що займаються вирощуванням картоплі, шляхом залучення інвестицій у технічне оснащення сучасною сільськогосподарською технікою та обладнанням;
- 3) створення інтеграційних комплексів із виробництва картоплі, її зберігання та переробки;
- 4) будівництва, реконструкції і модернізації картоплесховищ із застосуванням новітніх технологій, післязбиральної доробки та передреалізаційної підготовки картоплі;
- 5) забезпечення розвитку системи переробки, яка повинна мати на меті створення і впровадження у харчову промисловість високоякісних харчових продуктів, зокрема картоплі для виготовлення фрі, сухого картопляного пюре, а також створення інноваційних продуктів переробки;
- 6) здійснення контролю якості шляхом впровадження сертифікації всіх ланок технологій вирощування, післязбиральної доробки і логістики картоплі за стандартами GlobalGAP та HACCP, ISO, що дасть змогу експортувати картоплю та продукцію її переробки.

З боку держави галузі картоплярства та переробній галузі повинні гарантуватися:

- 1) державна фінансова підтримка у відновленні системи насінництва картоплі в Україні як компенсація придбання насінневої картоплі, яка офіційно сертифікована; з будівництва сучасної акредитованої

лабораторії для визначення наявності вірусів і бактерій, яка зможе аналізувати як насінневу картоплю, так і продукцію, що спрямовується на експорт;

- 2) державна фінансова підтримка з впровадження системи зрошення, що передбачає як компенсацію вартості обладнання, так і дотацій на вартість води, електричної енергії тощо;
- 3) державна фінансова підтримка для часткового відшкодування вартості будівництва нових картоплесховищ, обладнання для доробки картоплі (сортувальні лінії, мийки, ваги, фасувальні лінії та матеріали тощо) та первинної переробки (чищення, нарізка, вакуумування);
- 4) державна підтримка з будівництва переробних підприємств шляхом часткової компенсації вартості обладнання.

Також важливим напрямом інвестування є сприяння вертикальній інтеграції з метою залучення промислово-інвестиційного, торгового і банківського капіталу на забезпечення розвитку картоплярства та переробної галузі в сільських населених пунктах.

Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності

Виконання Програми дасть змогу до 2025 року:

- 1) зменшити площі деградованих сільськогосподарських угідь та забезпечити прогрес у напрямі підвищення родючості ґрунтів та боротьби із шкідниками та хворобами картоплі та інших сільськогосподарських рослин;
- 2) наростити обсяг виробництва високоякісної насінневої картоплі на промислових площах у сільськогосподарських підприємствах в обсязі 456 тис. тонн, зокрема вітчизняної селекції 24 тис. тонн, іноземної - 432 тис. тонн, зокрема насінневою картоплею за категоріями в обсязі добазової насінневої картоплі - 1 тис. тонн, базової насінневої картоплі - 45 тис. тонн, сертифікованої насінневої картоплі - 410 тис. тонн;
- 3) довести обсяг виробництва якісної картоплі в сільськогосподарських підприємствах, що спеціалізуються на промисловому виробництві, до 1430 тис. тонн, або 7 відсотків загальної кількості на рік, та наситити товарний ринок конкурентоспроможною вітчизняною продукцією протягом усього року, зокрема:
 - столовою картоплею - 800 тис. тонн на рік;
 - картоплею як сировиною для виготовлення крохмалю в кількості 300 тис. тонн на рік;

- картоплею для виготовлення фрі до 70 тис. тонн на рік;
 - картоплею для виготовлення чіпсів - 160 тис. тонн на рік;
 - картоплею для виготовлення сухого картопляного пюре - 100 тис. тонн на рік;
- 4) здійснити будівництво нових переробних потужностей, в тому числі двох заводів із переробки картоплі для виготовлення фрі та двох заводів із виробництва картопляного пюре, поновлення діяльності двох заводів із виробництва картопляного крохмалю, а також будівництво заводу із виробництва крохмалепродуктів і картоплепродуктів та формування для задоволення їх потреб у сировині пулу промислових виробників картоплі;
 - 5) збільшити частку підприємств, що займаються виробництвом картоплі, в тому числі сімейних фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів і спеціалізованих підприємств, що займаються виробництвом органічної продукції, а також створити відповідні спеціалізовані кластери;
 - 6) проводити навчання та підвищувати кваліфікацію фермерів та інших суб'єктів господарювання щодо використання сучасних і інтенсивних аграрних технологій виробництва картоплі на базі відповідних наукових установ Національної академії аграрних наук;
 - 7) поліпшити матеріально-технічну базу сільськогосподарських підприємств, що забезпечить просування картоплі, вирощеної в промислових підприємствах, на організований торговельний ринок за стабільними цінами;
 - 8) забезпечити зростання доходів суб'єктів господарювання;
 - 9) забезпечити розвиток вітчизняної переробки картоплі та насичення внутрішнього ринку продуктами із доданою вартістю, які замість імпорتنі аналоги;
 - 10) створити додатково близько 12 тис. робочих місць із наближенням розміру середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до середнього рівня за галузями економіки і сплатити за них державі податків у розмірі 702 млн. гривень на рік;
 - 11) наростити експорт якісної продукції та збільшити податкові надходження до державного і місцевих бюджетів;
 - 12) забезпечити подальший розвиток вітчизняної аграрної науки.

Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми

Фінансування Програми в необхідних обсягах передбачається здійснювати за рахунок коштів державного бюджету в межах видатків загального фонду

Мінекономіки за відповідними програмами, загального фонду Національної академії аграрних наук за відповідними програмами, місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, буде уточнюватися щороку під час складання проектів державного та місцевого бюджетів з урахуванням їх реальних можливостей.

Обсяг матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми, визначатиметься під час розроблення відповідних завдань і заходів.